

iki 3 m.

MEDŽIAGŲ DIALOGAI

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-567-2

Išleido ir spausdino UAB „Vitae Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Asta Lapėnienė,
Ligita Neverauskienė

MEDŽIAGŲ DIALOGAI

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

TEKSTILĖS IR PIRŠTUKŲ DIALOGAS / 8 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 4. Savireguliacija ir savikontrolė
- 5. Savivoka ir savigarba

RADINIŲ DIALOGAS / 13 p.

- 8. Sakytinė kalba
- 11. Skaičiavimas ir matavimas
- 18. Mokėjimas mokytis

PLYTELIŲ MOZAIKA / 31 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 3. Emocijų suvokimas ir raiška
- 8. Sakytinė kalba

17. Kūrybiškumas 12. Meninė raiška

PURVO PIEŠINIAI. LINIJA IR DĖMĖ / 18 p.

- 5. Savivoka ir savigarba
- 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas
- 15. Tyrinėjimas

ŠEŠĖLIŲ PIEŠINIAI / 27 p.

- 5. Savivoka ir savigarba
- 6. Santykis su suaugusiuoju
- 11. Skaičiavimas ir matavimas

JUDANTYS VOLELIAI / 23 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 5. Savivoka ir savigarba
- 15. Tyrinėjimas

RINKINIO AKCENTAI

Rinkinyje *Medžiagų dialogai* pateiktos idėjos atspindi **kūrybingumo ir atvirumo** vertybes, kurios vaikystėje reiškiasi smalsumu ir noru pažinti nauja, ir vaiko kūrybos proceso integralumo sampratą, kuria remiantis, vaikui kuriant į bendrą visumą susilieja *emociniai, pažintiniai, sensoriniai ir estetiniai* jo išgyvenimai.

Rinkinys skirtas vaikams iki 3 metų. Šis amžiaus tarpsnis yra laikomas kūrybingumo plėtotės pradžios laikotarpiu, jam būdingas manipuliavimas daiktais ir medžiagiškumas. Todėl leidinyje prie vaiko kūrybinės raiškos siūloma artėti naudojant ir jungiant konkrečias netradicines medžiagas ir kuriant kinestetines žaidybines situacijas, kurios įtraukia vaiką, leidžia jam natūraliai judėti ir veikti.

RINKINYJE MEDŽIAGŲ DIALOGAI PRISTATOMOS ŠIOS POTEMĖS:

- „Tekstilės ir pirštukų dialogas“;
- „Radinių dialogas“;
- „Purvo piešiniai“;
- „Judantys voleliai“;
- „Šešėlių piešiniai“;
- „Plytelių mozaika“.

GALIMYBĖS

Iki 3 metų savo pasaulio suvokimą vaikas išreiškia dėmėmis ir linijomis. Todėl dėmė ir linija – pirmieji kūrybinės raiškos elementai. Leidinyje juos siūloma vaizduoti pačiais netikėčiausiais būdais: vandeniu, purvu, dažais, voleliais, pirštais, medžiagos skiautėmis ar pasinaudojant šešėlių atspindžiais. Kuriant įtraukiančius kontekstus, siūloma sujungti vidaus ir lauko erdves, naudoti natūralias medžiagas, kurių patys vaikai gali ieškoti ir rasti aplinkoje. Taip vaikai nuo pat pradžios įtraukiami į kūrybos ir sąlyčio su gamta procesą. Lauke surinktos šakelės, lapai, akmenukai gali tapti kontekstų ir siužetų kūrimo priemonėmis vidaus erdvėje. Skatinkime vaikus veiklos nenutraukti, ją tęsti čia ir dabar!

VEIKLŲ FORMOS: kūrybinės ateljė, tyrinėjimų stotelės.

Kūrybinis procesas aprėpia tyrinėjimo ir kūrybinės raiškos etapus, todėl pasirinktos būtent šios veiklos formos.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Didžiausias pedagogo dėmesys sutelkiamas ne į tai, ką vaikas pavaizduos, o į kūrybišką žaismės procesą, įsitraukimą. Šiame amžiaus tarpsnyje arba atveriami keliai laisvai spontaniškai veiklai, arba pradedamos formuoti „nemokėjimo ar nenoro piešti“, „išsiterlioti ar susitepti“ stigmos. Todėl nereikėtų orientuotis į tai, kiek ir kokių piešinėlių bus sukurta. Svarbiausia, kad pedagogas kartu su vaiku dalyvautų laisvo judėjimo situacijose, paliekančiose dėmių ir linijų pėdsakus. Tik dalyvaudami ir įsitraukdami į žaismės procesą, priartėsime prie kito kūrybinės raiškos etapo. Todėl pedagogas turėtų kūrybiškai pažvelgti į situacijas, kai vaikas procesą pakreipia sava, norima linkme, pavyzdžiui, išberia savo radinius, pradeda dėlioti ne ant paruošto audinio ir pan. Taip jis pažįsta pasaulį ir įgauna naujų patirčių.

1

TEKSTILĖS IR PIRŠTUKŲ DIALOGAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 3 žingsnis: tikslingai skirtingu tempu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis. Juda keisdamas kryptį, greitį.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 3 žingsnis: bando klausyti suaugusiojo prašymų ir laikytis susitarimų.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus darbo su jomis būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Upė, takas, segtukas, virvė,
skiautė, audinys.

Audinys ir audinių skiautės,
segtukai, virvė, žibintuvėliai ar
kiti šviesą skleidžiantys šaltiniai.

- Kaip žaisti su medžiagomis?
- Kaip drauge žaisti ir kurti siužetą?
- Kokius veiksmus galima atlikti su medžiagų atraižomis?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje ištempiamos virvės ir skirtinguose aukščiuose sukabinamos įvairių medžiagų atraižos. Jos susegamos skalbinių segtukais. Segtukus patariama dekoruoti arba paversti kokiais nors personažais – tokios idėjos procesą praturtina, ir jis tampa įdomesnis.

Siūloma pasitelkti šviesos efektus, tai padėtų sukurti išskirtinai jaukią ir paslaptinę aplinką.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Ateljė ant virvės iškabinamos skirtingos lengvo, plevenančio audinio atraižos. Atraižos prikabinamos dekoruotais mediniais segtukais.

Veiklai parenkama lengva, lyriška muzika, o pedagogas, rankose laikydamas dėžutę, paslaptinai traukia iš jos ilgą, lengvą audinį.

Kuriant kontekstą kūrybiniam dialogui, siūloma pasitelkti skirtingus šviesos šaltinius, atspindžius, projektorius. Nebijoti žaismingai pasinaudoti šviesos kontrastu, jos atspindžiais ir veidrodžiais.

Pedagogas, ramiai ir paslaptinai traukdamas iš dėžutės audinį, tarsi pradeda žaisti su juo. Išmeta į viršų, pakelia, apsuka, apsisuka ir t. t. ir pakviečia vaikus prisijungti prie žaidimo.

Žaidimas su audiniu priklauso nuo pasirinkto siužeto. Pavyzdžiui, jei tai upė, vaikai kviečiami plaukti kaip žuvelės ar

banguoti kaip bangos. Jei plėtojamas miško ar pievos siužetas, vaikai kviečiami imituoti skruzdės, kiškučio, lapės ar net gyvatės judesius.

Atliekant visą veiklą skamba konkretų siužetą atitinkanti muzika.

Pedagogas padeda ant grindų audinį ir taip sukuria upės ar tako įspūdį.

Pedagogas atkreipia vaikų dėmesį į aplinkoje iškabintas atraižas (skiautes), pasiūlo kiekvienam pasirinkti po vieną iš jų ir kviečia vaikus su jomis pažaisti. Jis kviečia šias atraižas pamėtyti, patampyti, išskleisti ar suskleisti, po jomis pasislėpti, sugauti ir kt.

Skambant muzikai vaikai su audiniu žaidžia ir mėgaujasi.

Pedagogas stebi čia ir dabar kintantį procesą ir skatina vaikus aktyviai žaisti su audiniu.

Tęsdamas procesą pedagogas savo audinio skiautę įkomponuoja į pasirinktą didžiojo audinio vietą, kviečia vaikus prisijungti ir drauge kuriant surasti savo audinio skiautei vietą.

Taip gimsta spalvotas, linksmas, netikėtas audinių atraižų koliažas, kuriuo vaikai kviečiami pereiti.

Veikla, panaudojant atraižas ir ne-tradicinėmis priemonėmis kuriant bendrą koliažą, sužadina gyvą ir nuotaikingą žaidybinį procesą.

Nuolat besikeičiantis, aktyvus ir žaismingas kūrybinis procesas paskatina tokio amžiaus vaikus pažinti aplinką ir pajusti atradimo džiaugsmą.

Svarbu leisti šiam procesui tęstis, jo neslopinti, bet skatinti vaikus žaisti ir atrasti kitokias laisvas idėjas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (17)
- Ar domisi skirtingomis priemonėmis ir medžiagomis? (12, 17)
- Ar vaikas laisvai juda, improvizuoja, žaidžia, kuria siužetą su audinio atraižomis? (2, 5)
- Ar žaisdamas vaikas užmezga dialogą su draugais ir pedagogu? (4, 5)
- Kaip kiekvienas vaikas gali įnešti savo patirties į bendrą kompoziciją, t. y. prisidėti prie bendros kompozicijos kūrimo? (12, 17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikas su audiniu atlieka monotoniškai vienodus veiksmus, parodykime jam kitokių, įvairesnių žaidimo su audiniu galimybių. Tam gali padėti skirtingi muzikiniai tonai.
- Jei vaikui sunkiau sekasi segtuku prisegti audinio atraižas prie virvės, pasiūlykime jam žaisti su segtukais segiojant popierių.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Audinių koliažą galima papildyti kitomis medžiagomis ir priemonėmis (akmenukais, kriauklėmis, šakelėmis, pagaliukais ir kt.).
- Taip sukurtas koliažas puikiai tinka trumpalaikiai parodai surengti.

NAUDINGOS NUORODOS

Atliekant visą veiklą, rekomenduojama konkretų siužetą (miesto šurmuly, miško atradimai ir kt.) atitinkanti muzika.

2

RADINIŲ DIALOGAS

8. SAKYBINĖ KALBA. 1 žingsnis: vartoja kelis trumpus žodelius daiktams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: supranta, ką reiškia „vienas“, „dar vienas“, „du“, „daug“. 3 žingsnis: tapatina daiktus pagal formą, dydį.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinédamas medžiagas ar priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norédamas paimti, pasiekti, išbandyti.

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Pasaka, dëlionė, audinys,
kibirėlis, krepšelis, akmenukas,
lapas, šakelė ir kt.

Kibirėliai ir krepšeliai, audinys
(pageidautina – apvalios
formos), gamtinė medžiaga.

- Kokie radiniai yra tavo krepšelyje?
- Kuris radinys tau labiausiai patinka?
- Kur tu juos norėtum padėti?
- Kuris radinys yra didelis (mažas), kuris – kietas (minkštas) ir pan.?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS – audinys ir įvairūs radinių krepšeliai

Pedagogas gali pasirinkti užduoties pateikimo būdus:

- audinys ištiesiamas ant žolės, kampus pritvirtinant pagaliukais;
- audinys supakuojamas ir pateikiamas vaikams dėžėje;
- audinys surandamas suvyniotas ir paliktas prie grupės durų ir kt.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Įtraukiančio konteksto esminis akcentas gali būti paklodės dydžio audinys, pasižymintis skirtingomis spalvomis, formomis, tekstūromis ar piešiniais.

Nuo audinio pasirinkimo gali kisti visas kontekstas:

- jei audinys yra dekoruotas (languotas), ant jo siūloma sudėlioti radinius pagal audinio liniją;
- jei audinys yra spalvotai dėmėtas ar toninis, ant jo siūloma kurti koliažus iš radinių.

Vaikams pasiūloma pasirinkti krepšelius (kibirėlius) ir eiti pasivaikščioti į parką, mišką ar kitą vietovę. Jei nėra galimybės, galime pasivaikščioti ir darželio kieme.

Pedagogas drauge su mažaisiais renka įvairius radinius: akmenukus, smilgas, lapus, šakeles ar kt.

Pedagogas skatina vaikus apžiūrėti, įvardyti ir apibūdinti surinktus radinius.

Vaikai su radinių krepšeliais pakviečiami prie ištiesto ir pritvirtinto audinio.

Pedagogas pradeda kurti dėlionę, kūrybiškai improvizuodamas pasakojimą:

„Mano kibirėlyje apsigyveno akmenukas, vardu Bala“, „Ar jūsų kibirėliuose yra akmenukų?“ ir t. t.

Sekdamas istoriją pedagogas skatina vaikus savo radinius kūrybiškai išdėlioti ant audinio.

Taip žaismingai pasakojimas jungiamas su aktyvia vaikų veikla.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas įsitraukia į procesą? (17, 18)
- Ar vaikas geba rinkti, įvardyti ir apibūdinti radinius? (8, 12)
- Ar vaikas dėlioja radinius padrikai, ar atsižvelgdamas į pedagogo pasakojimą, audinio dėmes ir linijas? (11, 17)
- Ar vykstant procesui vaikas bendrauja su bendraamžiais? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Grupėje bus skirtingų kalbinių gebėjimų turinčių vaikų, todėl pedagogas skatinamas kuo aktyviau šnekučiuotis su vaikais, daugiau įvardyti ir apibūdinti radinius. Tam galėtų padėti ir vyresnių grupių vaikų įtraukimas į procesą.
- Jei vaikas nenorėtų rinkti ir liesti radinių rankutėmis, pasiūlykime jam pirštinaites.
- Pedagogas turėtų kūrybiškai pažvelgti į situacijas, kai vaikai į procesą įsitraukia skirtingai. Pavyzdžiui, nesiklauso pasakojimo ir pradeda dėlioti radinius kitoje vietoje, juos išberia, ima atskirai žaisti su radiniais ir kt.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome audinį su radiniais palikti ir veiklą pratęsti kitą dieną.
- Įtraukti ir kitas darželio grupes, sukuriant darbų ant audinių parodą atviroje erdvėje.
- Mažiesiems galėtų pagelbėti vyresnieji, įsitraukdami į bendrą veiklą.

Taip aktyviai veikiant, vaikas nepastebimai įtraukiamas į kūrybinės raiškos procesą.

Kalbinė vaiko raiška skatinama, prašant įvardyti ir apibūdinti radinius.

Audinys tampa priemone, padedančia sujungti ir sutelkti vaikus bendrai veiklai vienoje vietoje.

3

PURVO PIEŠINIAI. LINIJA IR DĖMĖ

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 3 žingsnis: mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaidimus, neįprastą veiklą.

15. TYRINĖJIMAS. Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.
3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

PASIEKIMAI

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Durpės, vanduo, pagaliukas, audinys, kibirėlis, akmenukas, dubuo, teptukas, maišyti, sukti ir kt.

Dubuo, pagaliukas, teptukai, durpės, daržo plėvelė, laistytuvai ir kitos medžiagos, galinčios tapti pagrindu piešimui (didelis kartono lakštas, popierius, popieriniai rankšluosčiai ir kt.).

- Kaip įsidėti žemių?
- Kaip įsipilti vandens?
- Kaip „virti košę“?
- Kaip nupiešti liniją?
- Kaip nupiešti dėmę?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Aplinka parengiama pievoje išdėliojant įvairių dydžių ir spalvų dubenis, kastuvėlius ir laistytuvus su vandeniu.

Dubenų skaičius atitinka grupės vaikų skaičių.

Šalia ištiesiamas didelis daržo plėvelės audinys ir pritvirtinamas smeigtukais.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Lauke parengiama erdvė kūrybinei veiklai.

Erdvėje išdėliojami dubenys. Jie gali būti skirtingų formų ir spalvų, taip sukuriant vaikams pasirinkimo galimybes.

Rekomenduojami kelių tipų audiniai (daržo plėvelė, kartonas, popierius ar kt.) – jie bus pagrindas bendram kūrybiniam procesui plėtoti.

Siūlomas šviesus audinys (balkšvas ir vienspalvis). Ant jo piešiant purvu, išryškės linijos ir dėmės.

Purvui paruošti pasirenkamas norimas žemės mišinys, jis pateikiamas kūrybiniam procesui dėžėje, kibiruose ar supilamas į krūvelę.

Vaikams pasiūloma išsirinkti labiausiai patikusius dubenis, prieiti prie paruoštos durpių krūvos ir prisisemti durpių į savo dubenėlius.

Pedagogas paima laistytuvą ir įpila vandens į savo dubenį su durpėmis. Pasiūlo vaikams stebėti, kas vyksta.

Pedagogas parodo laistytuvus, pasiūlo vaikams įsipilti vandens į savo dubenėlius su durpėmis ir stebėti, kas vyksta pilant vandenį ir maišant jas su vandeniu.

Šiame etape pedagogas gali pradėti dainuoti dainelę „Virė, virė košė“ (ar kokią nors kitą), taip paskatindamas vaikus maišyti ir dainuoti drauge.

Pedagogas išsitraukia penkis–šešias korteles su skirtingais teminiais paveikslėliais (saulė, musė, debesis, drugelis ir pan.), kad galėtų išplėtoti pasakojimo seką, pradėti vystyti pasakojimą ir paskatinti vaikų kūrybinę raišką. Pedagogas pats nusprendžia, kokius paveikslėlius rinktis.

Pedagogas po vieną traukia paveikslėlius, deda juos ant audinio ir, vaizdingai pasakodamas, skatina vaikus piešti purvu.

(Pavyzdžiui: *Rytas. Nušvito saulė ir jos spinduliukai krito į žemę. Kur mūsų spinduliukai? Atskrido musė ir nutūpė...*)

Taip žaismingas pasakojimas jungiamas su aktyvia vaikų veikla.

Kita užduotimi gali tapti akmenukas ar medžio žievės gabaliukas, kurį pedagogas netikėtai įdeda į dubenį. Ši užduotis skatina vaiką jį įvardyti, ieškoti ir ištraukti.

Šioje veikloje atrandami vis nauji iššūkiai, kurie šiame amžiaus tarpsnyje padeda įsitraukti į aktyvią kūrybinę veiklą.

Šiame amžiaus tarpsnyje skatinama laisvai vaizduoti linijas ir dėmes, ir tai tampa pagrindu vaikų kūrybinei raiškai, vaizduotės plėtotei.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar procesas domina vaiką? (14, 15, 17)
- Ar vaikas geba prisisemti žemių į savo kibirėlį? (5, 12, 15)
- Ar vaikas geba įsipilti vandens? (5, 12, 15)
- Ar vaikas geba maišyti žemes su vandeniu? (5, 12, 15)
- Ar vaikas įsitraukia į linijų ir dėmių vaizdavimą? (12, 17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Ši tema orientuota į vaiko aktyvią veiklą lauke. Kai kurie vaikai gali bijoti sušlapti ar išsitepti, todėl labai svarbus tinkamas pasiruošimas, apranga (rankogaliai, lietpalčiai ir kt.).
- Jeigu vaikai neparodo noro ir aktyvumo maišyti ar piešti purvu, jiems pasiūloma piešti švairiu vandeniu ar dėlioti gamtinę medžiagą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Purvo piešinius siūloma praturtinti kitomis medžiagomis: gamtine medžiaga, mašinėlėmis, gyvūnelių figūrėlėmis, žaislais ir kt. Pateikdamas vis naujų užduočių, pedagogas galės procesą kūrybiškai modeliuoti, atsižvelgdamas į pateiktą užduotį.

4

JUDANTYS VOLELIAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: savarankiškai atsistoja, stovi, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais ir kt.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 1 žingsnis: baksnoja, brauko, teploja, palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes).

15. TYRINĖJIMAS. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 1 žingsnis: pastebi ir smagiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pokyčius. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Volelis, linija, kelias, upė,
vanduo, dažai, pėdsakas,
vonelė, popierius,
polietilenas ir kt.

Skirtingo pločio voleliai ir kibiras,
vonelės su skirtingų spalvų dažais,
skudurėliai, popierinis rankšluostis,
servetėlės, polietilenas arba popieriaus lakštai.

- Ar volelis sukasi?
- Ar galime pavaizduoti, kaip jis sukasi?
- Kas dar sukasi?
- Kaip galime su voleliu piešti (judėti)?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Vaizdo įrašo fragmentas, kuriame dažytojas voleliu dažo sienas. Pasiūloma vaikams prisijungti prie filme rodomo personažo ir paėmus volelius pavaizduoti judėjimą dažant.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Veiklai parengiami du kontekstai:

Pirmasis skirtas kinestetiniams pratimams su voleliais sporto salėje. Šiai veiklai parengiamas ir kibiras su skirtingų pločių voleliais.

Antrasis skirtas kūrybinei raiškai – piešimui su voleliais. Šiam tikslui grupėje ant grindų ištiesiami plataus formato popieriaus lakštai ar polietilenas, t. y. grindys užtiesiamos, kad vaikams būtų patogų užlipti ir piešti. Padedamos dažų vonelės su skirtingų spalvų dažais ir vandeniu, popieriniai rankšluosčiai ar audinio skiautės.

Pirmajame veiklos etape po vaizdo įrašo fragmento peržiūros vaikams siūloma pasirinkti po norimą volelį.

Grojančiam ritmingai muzikai, vaikams pasiūloma pažaisti su voleliu jį voliojant, stumiant, braukiant ant sienos, grindų, savo kūnu ir kt., kuriant žaismingus judesius.

Antrajame veiklos etape sugrįžtame į grupę ar kitą erdvę, kuri jau yra parengta veiklai su dažais.

Pirmiausia vaikams pasiūlome pamirkyti volelius į voneles su vandeniu ir pažiūrėti, kokį pėdsaką gali palikti volelis. Norintiems tęsti veiklą pasiūlomi skirtingų spalvų dažai.

Voleliais laisvai kuriamos skirtingų storių ir spalvų linijos.

Šie kontekstai sukuria galimybes spontaniškai vaiko veiklai, ir ji neturėtų būti varžoma ar ribojama.

Leiskime vaikams laisvai judėti, pritaikant judesį kūryboje.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

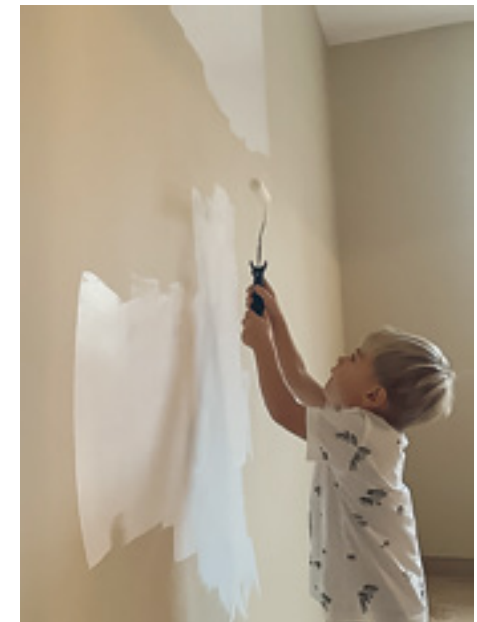
- Ar vaikas domisi ir įsitraukia į kūrybinį procesą? (5, 17)
- Ar vaikas geba imituoti judesius, laisvai ir saugiai judėti su voleliu rankose? (2, 5)
- Ar geba atlikti įvairius įsivaizduojamus veiksmus su voleliu ir kurti linijas (dėmes)? (2, 5, 15, 17)
- Kokio ilgio linijas geba kurti su voleliu? (5, 15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikas neįsitraukia į veiklą, tai ir leiskime jam būti proceso dalyviu iš stebėtojo pozicijos arba pasiūlykime kurti teptuku ar pirštais.
- Jei vaikas procese nenori naudoti dažų ir išsitepti, linijas ir dėmes pasiūlykime kurti vandeniui.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Volelių pėdsakus siūloma pratęsti ant veidrodinio paviršiaus ar šviesos stalo.
- Vaikų sukurtas linijų labirintas gali būti vėliau pritaikytas kuriant siužetinius žaidimus. Pavyzdžiui, galima žaisti su mašinėlėmis, dėlioti akmenukus ar kankorėžius, kurti gamtos siužetą arba įtraukti į žaidimą gyvūnėlių figūrėles.

5

ŠEŠĖLIŲ PIEŠINIAI

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

6. SANTYKIS SU SUAUGUSIUOJU. 3 žingsnis: drąsiai veikia, išbando ką nors nauja. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 3 žingsnis: geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Tapatina daiktus pagal formą, dydį.

12. MENINĖ RAIŠKA. 3 žingsnis: spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ar medžiagomis. Savo abstrakcijose įžvelgia daiktus ir įvykius.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Šešėlis, nuotaika, paslaptis, saulė, šviesa, tamsa, linija, pavėsis, šilta, vėsu ir kt.

Daiktai, žaislai, kibirėliai, gamtinių medžiagų ar daiktų dėžės, fotoaparatas.

- Kas yra šešėlis?
- Kaip tikras daiktas yra susijęs su šešėliu?
- Kas sukuria šešėlį?
- Kaip juda ir keičiasi šešėliai?
- Kaip kuriami šešėliai?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Saulėta diena ir nuotaikingas šešėlių gaudymas grupės ar lauko erdvėje.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Kuriant kontekstą kūrybiniam dialogui, siūloma pasitelkti tinkamas priemones, tokias kaip virvės, įvairi gamtinė medžiaga, žaislai ar įvairūs daiktai. Siūloma pasiruošti kuo daugiau priemonių ir jas turėti šalia; tam puikiai tiktų dėžės ar talpos su įvairiomis priemonėmis kūrybiniam procesui plėtoti.

Atkreipiame vaikų dėmesį į daiktus ir nuo jų krintančius šešėlius. Supažindiname su jais, kalbame ir rodome šešėlio kitimą.

Grupės aplinkoje pradedame ieškoti šešėlių arba bandome juos kurti.

Pakviečiame vaikus kurti šešėlius. Atkreipiame jų dėmesį į šešėlio kitimą, priklausomai nuo vaiko judesio.

Šešėlių paieškas tęsiame ir lauke. Pakviečiame vaikus susipažinti su šešėliais, pažymėti jų ribas.

Šešėlių ribos, dėliojamos iš įvairių medžiagų, sukuria vientisos linijos įspūdį.

Tokių linijų dėliojimas šio amžiaus vaikams skatina vystyti smulkiąją motoriką.

Šiam kūrybiniam procesui reikalingos kūrybinės dėžės su gamtine medžiaga ar daiktais. Siūloma jas susikurti nuolatiniam ir tęstiniam veiklos procesui.

Susipažinus su šešėliu ir pažymėjus jo ribas, tęsiame veiklą šešėlio ribose. Toliau galime dėlioti ornamentus iš įvairių medžiagų, pasiūlykime vaikams žaisti šešėlio viduje. Kurkime kontekstus su gamtine medžiaga, daiktais, „apgyvendinkime“ žaislinius gyvūnėlius, mašinas ar kt. Taip gimsta nesudėtingas pasakojimų siužetas.

Pakvieskime vaikus šešėlius pagauti, atkartoti, parodyti draugams, išmatuoti ar palyginti.

Tęsdamas procesą pedagogas galėtų šešėlius fotografuoti ir atspausdinęs nuotraukas jas naudoti piešiant šešėlių piešinius.

Ši veikla gali būti tęsiama grupėje.

Skatinkime formuotis vaikų vaizdinių pasaulį kuo įvairiausiai ir netikėčiausiai būdais. Taip kurdami šešėlio vaizdinį, išvengiame tradicinio piešimo prie stalo.

Šešėlių nuotraukos naudojamos kaip paskata vaikų piešiniams plėtoti.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas suranda ir pastebi šešėlio kontūrą aplinkoje? (17)
- Ar kuria šešėlio kontūrą? (6, 12)
- Kokias medžiagas renkasi kūrybai? (12)
- Ar geba kurti šešėlio linijas, naudodamas pasirinktas medžiagas? (11, 12)
- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (5, 17)
- Ar žaisdamas vaikas užmezga dialogą su draugais ir pedagogu? (5, 6)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui sunkiau užfiksuoti šešėlio kontūrą, siūloma pedagogui pačiam pažymėti kontūrą virve, kaladėlėmis ar kitomis priemonėmis ir pasiūlyti vaikui veikti šešėlio ribose.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome surasti šešėlius kieme kartu su tėveliais ir taip sukurti šešėlių nuotraukų kolekciją.
- Pasitelkiant norimus žaislus, daiktus (meškutis, pagalvė, kėdė ir kt.) siūlome kurti trumpas istorijas, pasakojimus. Taip pratęsiant veiklą, kurti siužetus ar scenarijus šventėms.
- Saulėtą dieną šešėlius galima „pakutenti“ su veidrodėliais, taip sukurti žaismingas kūrybines situacijas.
- Pėdutėmis ar delniukais galime šešėlius matuoti, lyginti ar kurti naujus.

6

PLYTELIŲ MOZAIKA

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 3 žingsnis: geriau derina akies – rankos, abiejų rankų judesius, tiksliau suima daiktą, konstruoja, dėlioja.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 3 žingsnis: pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus.

8. SAKYBINĖ KALBA. 3 žingsnis: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: storu teptuku baksnoja, brauko palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių kryptių linijų brėžius, dėmes). 3 žingsnis: eksperimentuoja su dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veiklos su jomis būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: atranda vis naujus dalykus artimiausioje aplinkoje. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Plytelė, didelė, maža, pailga, kvadratinė, dėžė, saga, dažai, vanduo, pipetė ir kt.

Skirtingų dydžių keraminės plytelės, dėžutės su dangteliais, lininiai maišeliai ar kibirėliai, guašo dažai buteliukuose, gamtinė medžiaga, kaladėlės, norimi daiktai.

- Kuri plytelė tau patinka?
- Kuri plytelė yra didelė, o kuri – maža?
- Kas yra dėžutėse?
- Papasakok, kas tau patinka ir ką išsirinkai?
- Kaip galima skirtingai sudėlioti daiktus ant plytelės?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Šioje idėjoje plytelės yra naudojamos kaip pakaitalas tradiciniam pasirinkimui – popieriui, kaip kūrybinio darbo pagrindui.

Užduočiai siūlomos 5–7 dėžutės su skirtingomis medžiagomis ir daiktais. Siūloma naudoti neperšviečiamas dėžutes, kurios būtų uždaromos, kad vaikai negalėtų pamatyti, kas yra jų viduje.

Taip sukuriamas paslapties įspūdis.

Dėžutėse galėtų būti sudėti skirtingi akmenukai, šakelės, kankorėžiai, sagos, medinės kaladėlės, guašas, stori teptukai ir kt. Pedagogas gali pasirinkti skirtingą dėžučių turinį, atsižvelgdamas į plėtojamą temą ar metų laiką.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje ar lauko erdvėje (pievoje) skirtingais intervalais išdėliojamos skirtingų formų, dydžių, faktūrų keraminės plytelės ir dėžutės su skirtingomis medžiagomis ir daiktais.

Taip pat vaikams pasiūlomi lininiai maišeliai pasirinktiems daiktams ar medžiagoms susidėti.

Kuriant plytelių dėlionės, darbas su jomis gali būti plėtojamas trimis etapais:

Pirmame etape dėliojame natūralias medžiagas ar daiktus.

Pedagogas pasiūlo vaikams pasivaikščioti išdėliotų plytelių labirintais.

Vaikai skatinami plyteles apžiūrėti, paliesti, palyginti ir išsirinkti labiausiai patinkančią.

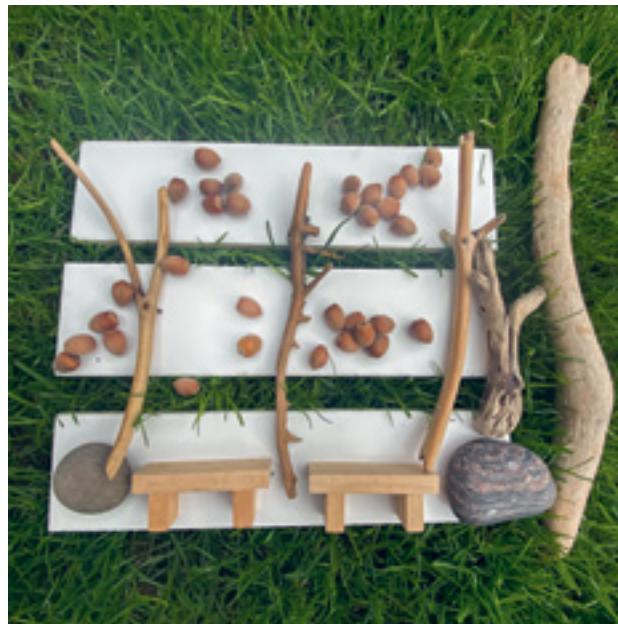
Pedagogas pakviečia vaikus priėti prie paslaptinių dėžių ir pats reikšdamas emocijas jas palaipsniui paslaptinai atidaro, įvardydamas, kas yra dėžėse.

Pedagogas skatina vaikus priemonės apžiūrėti, aptarti, o labiausiai patinkančias – įsidėti į savo kibirėlius ar lininius maišelius.

Pedagogas ant savo išsirinktos plytelės pradeda kurti kompozicijas iš gamtinių medžiagų ar norimų daiktų ir pakviečia vaikus kartu įsitraukti į šią veiklą.

Antrame etape žaidžiame su dažais.

Pedagogas paslaptinai atidaro dar vieną dėžę, kurioje sudėti skirtingų spalvų gvašo buteliukai, paletės ir stori teptukai. Šiam procesui siūloma naudoti gvašo dažus, ir labai tiktų, kad gvašas būtų supiltas į minkštus buteliukus, turinčius nedidelę angą (angą galima pradurti). Vaikams pasiūloma pasirinkti norimas spalvas, jas lašinti ar piešti teptuku, pagaliukais ar pirštais. Kai vaikai išdekoruoja savo plyteles, pasiūlykime visas plyteles sujungti į visumą ir sukurti bendrą mozaiką.

Tokia mozaika, esant geram orui, gali išlikti ilgesnį laiką ir tapti žaisminga trumpalaikė paroda.

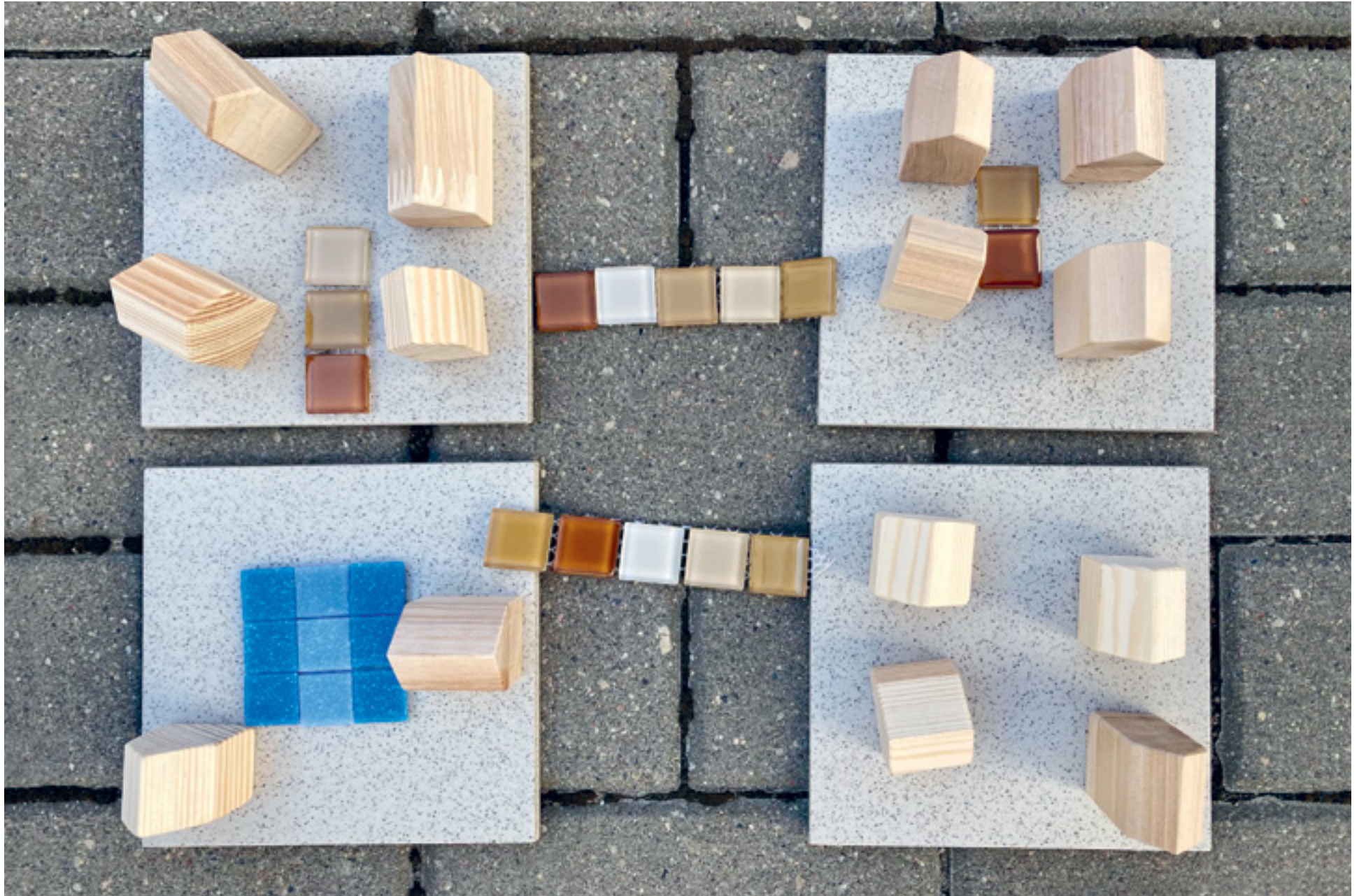
Trečiame etape pipetėmis lašiname spalvotą vandenį ir stebime vandens taškučius.

Pedagogas pasiūlo atidaryti dar vieną paslaptinę dėžę ir pažiūrėti, kas yra jos viduje. Ten – indeliai su skirtingų spalvų vandeniu ir didelės pipetės.

Pedagogas su vaikais išbando, kaip į pipetę pritraukti vandens. Vėliau vaikai kviečiami žaisti, ant plytelių lašinant spalvotus lašelius.

Atliekant veiklą, kaip pagrindas vaiko kūrybinei raiškai vietoj tradicinio popieriaus lapo naudojamos keraminės plytelės.

Taigi vietoj įprasto popieriaus lapo siūloma naudoti netradicines, alternatyvias medžiagas.

Taip plečiamos vaiko pasirinkimo galimybės.

Svarbu leisti šiam procesui augti, o vaikams – atrasti kitokias laisvas idėjas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar žaidžiant vyksta dialogas su kitais vaikais (suaugusiuoju)? (8)
- Kokios medžiagos sudomina vaiką ir ką jis pasirenka? (12, 17)
- Kaip dėlioja skirtingas medžiagas ant pasirinktos plytelės? (2, 17)
- Ar dėlionėje pastebimas ritmas, seka, sistema? (12, 17)
- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (3, 17)
- Ar domisi skirtingomis priemonėmis ir daiktais? (8, 12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei veikla vaiko nesudomins, leiskime jam būti stebėtoju ar pagalbininku. Visiškai nauja ir nematyta veikla iš pradžių vaikui gali pasirodyti neįtrauki. Todėl siūlome paskatinti vaiką veikti kartu su pedagogu, kuriant dėliones ant plytelių.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome rengti dėlionių parodas. Sudėlioti kompozicijas aplink smėlio dėžę, medį, šalia takelio, ant suoliuko ir kt. Tokių kompozicijų dėliojimas sukuria žaismės situacijas, ir taip kūrybinis procesas praplečia savo ribas.
- Kūrybinės raiškos formatas gali būti įvairūs. Siūloma kaip dėlionės kūrimo pagrindą naudoti ne tik plyteles, bet ir lenteles, medines skiedras, tinklelius ir kitas alternatyvias medžiagas.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- ***Medžiagų dialogai***

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
  - „Aš“ – matomas ir nematomas
  - *Kalbos ir knygos gelmė*
  - *Žalioji pieštukas*
  - *Energijos upė*
  - *Dėlionių kilimas*
  - *Pasaulis be sienų*
  - *Kūrybiniai dialogai*
  - *Mokymosi veidrodis*
  - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

„Niekas nevyksta be džiaugsmo ir malonumo. Tai – dimensija, kurios kasdien ieško tiek vaikai, tiek suaugusieji. Tai – optimistinė dvasia, nes kaita yra neatsiejama nuo žmogaus. Todėl į visus pokyčius reikia žiūrėti džiaugsmingai.“ (Loris Malaguzzi)